

הזמנה לבית הנשיא

נשיא המדינה לוחץ את ידו נציג, סיעת העולם הזה - כוח חדש

זה לא קל, כי בכל סיעה מחולקת עבודה זו בין חברים רבים - ואילו סיעת העולם הזה - כוח חדש יכולה להטיל את המלאכה רק על איש אחד, שיצטרך לעסוק בעניינים שונים ומשונים, מכל שטחי החיים. הדבר אפשרי רק הודות לעבודתה הכנה מדוקדקת, בניצוחו של אמנון זכרוני.

התערבנו בחיכוך על שתי הצעות חוק:

חוק המתנה: התנגדנו לסעיף המונע בעד גותך מתנה להתחרט, אחרי ש"התחייב" לתת מתנה. עמדתנו: מתנה אינה יכולה להיות כרוכה בהתחייבות מראש. (על נקודה זו חזרו, לאחר מכן, כמעט כל הנואמים האחרים.)

חוק דיני משכון: התנגדנו לסעיף המגביל את זכותם של הצדדים להסכם-משכון להתנות על דרכי המימוש. ביקשנו לתת בעניין זה חופש. סעיף שני, ש"התנגדנו לו, הוא זה הפוסל את זכותו של בעל-חפץ על החפץ, אם מישוהו אחר מישכן אותו. זה נראה לנו בלתי-הגיוני.

נקודות יבשות - אך לפתע התלקח סביבנו ויכוח. ב"תגובה על דברי ח"כ-יחזקאל אהרן מרידור, שתבע לבסס את חוקינו על ההלכה היהודית, אמרתי כי החוק הישראלי החדש יתבסס על המציאות החדשה, וכי ההלכה היא בעלת ערך היסטורי ופולקלורי בלבד.

על כך תקפני בשצף-קצף חברי-הכנסת גרוס מאגודת ישראל, שקרא לי "אפיקורוס להכעיס", והודיע שלא יתחכם עימי. חברי-הכנסת יצחק רפאל היה מתון יותר, אך גם הוא התחכם עימי על נושא זה.

הגבתי על כך בנאומי השני, במילים הבאות:

"הרשונא לי להוסיף הערה אישית לזיכרון שהתעורר בעקבות דברי הקודמים.

"דעתנו היא שהחוק הישראלי חייב להתבסס על מציאות החיים החדשים בישראל. החוק הוא חלק מן החיים, והוא בא להסדיר את החיים. אין הוא יכול לשמש תחליף למציאות החיים.

"איננו פוסלים את החוק היהודי הקדום, בבחינת פטילה לשמה. החוק הישראלי החדש יינק מכל המקורות, ובוודאי גם מן המקור היהודי. אבל יש להבין כי קיים הבדל עקרוני בין המציאות בישראל החדשה, שהיא חברה תעשייתית מודרנית, לבין החיים בישראל לפני שמונים דורות, וגם לבין החיים בגטו היהודי במזרח אירופה לפני שני דורות.

"לכן, כל ניסיון לכפות על המציאות בישראל את החוק הקדום, רק מפני שהוא נושא תווית יהודית, פסול בעינינו. אך כשיש הלכה התואמת את צרכי מציאותנו, נקבל אותה בצדן כדוגמה לחוקינו."

בכל פעם דיברתי שלוש דקות. ממוצע הנאומים באותה ישיבה: עשרים ושלוש דקות.

ועוד פרט: אילו כבר נתקבלה הצעת-הקורום שהגשנו, היה צורך להפסיק את הדיון באמצע, כי האולם היה כמעט ריק בסופו, שכנחו באולם המליאה 12 איש ואשה.

מעולם לא שמעתי מפלגה מציעה הצעה כה ברורה נגד עצמה.

★ ★ ★

הזמנת הנשיא כללה בפירוש את הציון: "סיעת רשימת העולם הזה - כוח חדש". קדמה לכך התייעצות בורג משפטי. אך כפתח דבריו אלי ציון הנשיא כי לא הוא המחליט מה יהיה מעמדי בכנסת - וכי רק ועדת הכנסת מוסמכת לכך.

בכך נגע בעניין המרכזי הנוגע לנו: המזימה של כמה גורמים בכנסת לצפצף על רצונם של 14,124 בוחרים ול-שלוש מאיתנו את מעמדנו הטבעי כסיעה. כלומר: לשלול מאיתנו את מרבית זכויותינו בכנסת (תוך החזרת אחדות מהן כמעשה-חסד).

ביקשתי להתקבל אצל יושב-ראש הכנסת והעליתי בפניו עניין זה. הוא לא הביע דיעה אישית, אך הבטיח להביא את העניין לדיון מוקדם בהצעת-הכנסת.

בשיחות פרטיות הודו כמה מראשי המערך כי מזימה כזאת היא, בעיניהם, שערוריה. אמר לי אחד מהם: "לדעתי, אתם מהחיים סיעה בתוקף רצון הבוחרים, ברגע שעברתם את אחוז-החסימה. שום גורם אינו יכול לשלול מכם מעמד זה בתוך הכנסת."

אך הכנסת אינה כפופה לשום חוקה, והרוב בה יכול לעשות כרצונו. בכך נוכחתי עוד ב"ועדה המסדרת", כאשר הוחלט על שיבוץ בהצעת-הכנסת.

השיבוץ בהצעות הוא עניין חיוני. כי עיקר עבודת הכנסת נעשית בוועדות. שם מתנהל הדיון המכריע על פרטי הצעות-החוקים. מי שאינו משתתף בדיון בהצעה, כלל אינו רשאי להגיש הסתייגויות.

"נעשה הכל תוך הידברות", הבטיחו נציגי המערך בוועדה. מה היה סיבה של "הידברות" זו?

תחילה הודיעו לי כי רק סיעות גדולות זכאיות לייצוג בהצעת-החוקים-הבסוחן ובוועדת-הכספים (ראה הנדון). כלומר: זקא בשטח המדיני והבטחוני, בו יש בידינו לתרום את תרומתנו העיקרית ברעיונות חדשים, לא ניתנה לנו דריסת-רגל.

ביקשתי להצטרף להצעת-החוקים-הממשפטיים. תוך חיוך אדיב מאד הוסבר לי שזה אינו אפשרי, למרבה הצער - המקומות שם דרושים לקואליציה הצפויה, והנותרים חולקו. תחת זאת שובצתי בהצעת-החינוך-והתרבות.

למחרת היום הופתעתי להיחכם כי הוצאתי גם מחעדה זו, והועברתי להצעת-הכלכלה - גם זה בחיוך אדיב. לבסוף נשארתי בשתי ועדות: הכלכלה והשירותים-הציבוריים. ב"דירוג הפנימי של הכנסת, אלה הוועדות הפחות חשובות, העוסקות במינימום של הצעות-חוק.

כל זה נעשה באדיבות מכסימאלית, בחיוך אדיב ביותר. בפגישתי עם הנשיא, כששאל אותי באיזה קו ננקט בכנסת, הצהרתי: "אין ברצוננו להיות סקאנדליסטים. גילחם בתוקף למען עקרונותינו, במסגרת פרלמנטארית רצינית ומכובדת - כל עוד יינתן לנו הדבר."

הגשתי את חמש המילים האחרונות.

★ ★ ★

יום השני החלה העבודה האפורה. אחרי שהוכיחה את עצמה על הכביש, בא תורה של הסיעה להוכיח שהיא קיימת, ושיש לה מה לומר, לגבי בעיות התחיקה השוטפת והפרוצדורה.

שיא המדינה הרים את כוסית הקוניאק הישראלי ואמר: "ובכן, לחיים!" העתונאים והצלמים יצאו מן הלישכה. הנשיא שלף פנקס קטן ועט נובע. הגיע הרגע למסור לנשיא מה דעת סיעת העולם הזה - כוח חדש לגבי הרכבת הממשלה הבאה.

שבוע לפני כן פנתה הסיעה לראש-הממשלה, ביקשה ממנו לקבל משלחת שתמסור לו את מישאלותיה באותו עניין. מנהל לישכת ראש-הממשלה ענה כי אין הדבר אפשרי בטרם הטיל הנשיא רישמית את תפקיד הרכבה על מר לוי אשכול - אך נוכל למסור את מישאלותינו לנשיא. הנשיא יעביר את דברינו לראש-הממשלה המיועד.

עמדתנו התגבשה בשורה של התייעצויות פנימיות. הישאלה היתה: איך להשתמש בקול הבורד שלנו בכנסת כדי להשפיע על הרכב הממשלה, כרוח עקרונותינו המוצהרים?

שיקול זה הוליד את ההצעה: תקום קואליציה ללא עסקי-נדרת, בהשתתפות סיעות המערך (כולל הערבים), מפ"ם והליבראליס-העצמאיים. לממשלה כזאת יש רוב של 62 קולות בכנסת - רוב העולה פי חמישה, באופן יחסי, על הרוב של ממשלת בריטניה בפרלמנט.

הודעתי לנשיא: "במיקרה שרוב זה לא יספיק כדי לקיים את הממשלה בהצבעת-אמון כלשהי, תשתמש סיעתנו בקולה כדי להציל את הממשלה, אם עלידי הצבעה בעדה, אם עלידי הימנעות."

הנשיא רשם את הדברים בפנקס האדום הקטן שלו. היה ברור לנו כי אין סיכוי רב שהצעתנו תחבל. קואליציה רחבה נוחה למפא"י הרבה יותר, כי או תוכל לתמרן בין הדתיים, מפ"ם והליבראליס-העצמאיים, ולנהוג כאותה-נפשה.

בכל זאת יכלה הצעתנו להשיג שתי מטרות חשובות ומעשיות:

● להוריד את מחיר הדתיים. ביוזעם שיש רוב ברור לקואליציה בלעדיתם, אין הם יכולים להפעיל סחיטה תקיפה מדי, ולראייה: נציגי המערך כבר השתמשו במשא ומתן עימם בנימוק זה, הזכירו כי קול סיעת העולם הזה יעזור במיקרה זה.

● להקשות על מפ"ם והליבראליס-העצמאיים להפר את התחייבותם לבחור. הן התחייבו בפירוש להתנגד לכל חקיקה דתית נוספת - כולל חוק-שבת המאשר, כביכול, את הסטאטוס-קו. הצעת סיעת העולם הזה תבהיר לחברי שתי המפלגות כי אפשר להקים ממשלה בלי צירוף עסקני-דת, ובכך יתצור בהן לחץ פנימי חזק נגד בניעה.

עמדת מפ"ם, במיוחד, היא מיסותרית. לכאורה היתה צריכה להורות לנו על הצעתנו, המחוקת בהרבה את עמדת המיקוח שלה - בעד שאינה נותנת שום יתרון לנו, אך תגובת מפ"ם היתה הפוכה - היא לא ענתה אפילו על מכתבנו, בו הצענו לה הצעה זו. בכך היתה הרבה פחות אדיבה מנשיא-המדינה וראש-הממשלה.

מדוע? קשה להסביר התנהגות זו, אלא על רקע הכרותה התמוהה של מפ"ם, בהודעתה התמוהה לנשיא, שהיא דוגלת דחיקא בצירוף המפלגות הדתיות לממשלה. כאילו אפשר לצרפן מבלי להגביר את הכפייה הדתית ולחוק את המנגנון המשרת כפייה זו.

אנרי בצאתו בתום הפגישה

אנרי בצאתו